

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΟΔΟΝΤΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ Α.μΕ.Α ΥΠΟ ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑ

Μ. Μεσσήνη¹, Ι. Φανδρίδης¹, Μ. Πολυμενάκου¹ Α. Δημητρίου¹,
Ε.Α. Μπούρας², Μ. Γεωργιάδης³, Σ. Κωστάκη⁴

¹Οδοντιατρικό Τμήμα –Ειδική Μονάδα ΑμΕΑ (Ενηλίκων) Γ.Ν. Ασκληπιείου Βούλας.

²Φοιτητής Οδοντιατρικής Πανεπιστημίου Αθήνας

³Οδοντιατρικό Τμήμα -Ειδική Μονάδα ΑμΕΑ (Παιδων και Εφήβων) Γ.Ν. Παιώνων Πεντέλης

⁴Αναισθησιολογικό Τμήμα Γ.Ν. Ασκληπιείου Βούλας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑμΕΑ) είναι εκείνα που φέρουν φυσικές, πνευματικές ή ψυχικές αναπτηρίες. Σ' ένα ποσοστό εξ' αυτών η οδοντοθεραπεία χρειάζεται να γίνει υπό γενική αναισθησία, λόγω της πλήρους αδυναμίας τους να συνεργασθούν. Ο τρόπος αυτός παροχής οδοντοθεραπείας είναι μεν ασφαλής και αποτελεσματικός, κάτω όμως από τις σωστές προυποθέσεις, σημαντικότατη εκ των οποίων τυχάνει η ύπαρξη της κατάλληλης υποδομής. Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η παρουσίαση της εν λόγω υποδομής, η οποία βασίζεται στα διεθνώς ισχύοντα και στην επιταπή εμπειρία της λειτουργίας της Ειδικής Μονάδας ΑμΕΑ –Ενηλίκων Γ.Ν. Ασκληπιείου Βούλας.

Γενικά, για την παροχή ασφαλούς, ολοκληρωμένης και ποιοτικής οδοντοθεραπείας υπό γενική αναισθησία στα ΑμΕΑ, είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικές προς τούτο Νοσοκομειακές Μονάδες, κατάλληλα κατανεμημένες, που να λειτουργούν οργανωμένα, συστηματικά και με υποδομή.

Τα μέρη της υποδομής από τα οποία αποτελείται η προαναφερθείσα Μονάδα, ήτοι τα εξωτερικά ιατρεία η κλινική και το χειρουργείο της, θα πρέπει να ευρίσκονται σε μία συντονισμένη λειτουργική ενότητα, εφοδιασμένα σε μόνιμη βάση με τον κατάλληλο εξοπλισμό και το σωστό πρωτόκολλο εργασίας. Τέλος το προσωπικό της (ιατρικό και νοσηλευτικό) θα πρέπει να διαθέτει την εκπαίδευση, εμπειρία και αγάπη που απαιτεί η εξειδικευμένη αυτή παροχή της Νοσοκομειακής Οδοντιατρικής.

Λέξεις ευρετηρίου: Άτομα με ειδικές ανάγκες, οδοντοθεραπεία, γενική αναισθησία, υποδομή.

Εισαγωγή

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι εκείνα που έχουν μια ή περισσότερες αναπηρίες από φυσική, πνευματική ή ψυχική ανεπάρκεια.

Αρκετά εξ αυτών δεν μπορούν να συνεργασθούν για να γίνει η οδοντοθεραπεία τους κατά τον συνήθη τρόπο στην οδοντιατρική έδρα με τοπική αναισθησία και έτσι χρειάζεται να γίνει στο χειρουργείο με γενική αναισθησία.

Η οδοντοθεραπεία των ΑμΕΑ με γενική αναισθησία επιβάλλει την τήρηση κανόνων και την ύπαρξη των σωστών προϋποθέσεων. Πέρα από τα εχέγγυα μίας επιστημονικά *lege artis* ιατρικής πράξης, απαιτείται και η ύπαρξη της κατάλληλης υποδομής, για να γίνουν όλα με ασφάλεια, αποτελεσματικότητα και ποιότητα. Και η υποδομή αυτή δεν μπορεί να είναι περιστασιακή ή ελλιπής, αλλά μόνιμη και πλήρης και να λειτουργεί οργανωμένα και συστηματικά.

Όλα αυτά οδηγούν στην αναγκαιότητα ύπαρξης Ειδικών Μονάδων για την οδοντοθεραπεία των ΑμΕΑ με γενική αναισθησία με σωστό τρόπο χωροταξικά και γεωγραφικά κατανεμημένες.

Το ποια πρέπει να είναι η υποδομή μιας τέτοιας Μονάδας στοχεύει να αναλύσει η παρούσα εργασία, στηριζόμενη στην εππαετή εμπειρία της Ειδικής Μονάδας Οδοντοθεραπείας Ενηλίκων ΑμΕΑ με γενική αναισθησία του Ασκληπιείου Βούλας, που σημειωτέον είναι η πρώτη επίσημα συσταθείσα από το Υπουργείο τέτοια Μονάδα, όσο και στα διεθνώς ισχύοντα.

Κατά πρώτον, η χορήγηση της γενικής αναισθησίας από αναισθησιολόγο ιατρό, τα προβλήματα γενικής υγείας που πιθανόν να υπάρχουν ή να προκύψουν στα ΑμΕΑ και

η ανάγκη για νοσηλεία τους κατά την περίοδο του χειρουργείου, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η Ειδική Μονάδα θα πρέπει να ευρίσκεται μέσα σ' ένα Νοσοκομείο. Είναι δηλαδή αυτή η εξειδικευμένη οδοντιατρική παροχή Νοσοκομειακή και ανήκει στα εδάφη της Νοσοκομειακής Οδοντιατρικής. Δεύτερον, μία Ειδική Μονάδα αποτελείται από 3 συνιστώσες, που ευρίσκονται μεν σε διαφορετικούς χώρους, αλλά λειτουργούν συντονισμένα σαν μία ενότητα και είναι το εξωτερικό ιατρείο, η κλινική και το χειρουργείο της.

1. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ

Το εξωτερικό ιατρείο είναι το τμήμα της Μονάδας στο οποίο το ΑμΕΑ ασθενής πρωτεισέρχεται στο χώρο υποδοχής από όπου παραπέμπεται και εξετάζεται κλινικά η στοματική του κατάσταση και όπου θα διαπιστωθεί ο βαθμός συνεργασίας του και η ανάγκη για γενική αναισθησία. Στη συνέχεια εκεί θα ληφθεί πολύ καλό ιατρικό ιστορικό του ασθενούς, θα δημιουργηθεί ο προσωπικός του φάκελος, θα καταστρωθεί το σχέδιο θεραπείας του και θα παραπεμφεί για τον προεγχειρητικό κλινικό και εργαστηριακό έλεγχό του.

Ως εκ τούτου, το εξωτερικό ιατρείο πρέπει να είναι ένας χώρος σύγχρονος, ευχάριστος, προσβάσιμος για ΑμΕΑ με κινητικές δυσκολίες και πλήρως εξοπλισμένος. Εξοπλισμός τόσο με σύγχρονες και λειτουργικές οδοντιατρικές μονάδες (Units), όσο και με επαρκές εξειδικευμένο οδοντιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό με την αναγκαία εμπειρία, υπομονή και αγάπη για τα ΑμΕΑ, ώστε να μπορούν να υπερνικούν τις υπάρχουσες δυσκολίες.

Βασική είναι επίσης και η οργανωμένη λειτουργία του εξωτερικού ιατρείου στον τομέα της γρήγορης και αποτελεσματικής διακίνησης του ασθενούς για τις εξετάσεις που απαιτεί ο προεγχειρητικός έλεγχος και που συνήθως γίνονται εντός του Νοσοκομείου. Όλα θα πρέπει να είναι καλά προγραμματισμένα (εργαστήρια, ιατροί διαφόρων ειδικοτήτων κλπ.), ώστε το ΑμΕΑ ασθενής να διακινηθεί και να τελειώσει αυθημερόν τις εξετάσεις του χωρίς ταλαιπωρία, ώστε να επιστρέψει σύντομα στον τόπο διαμονής του.

Σημειωτέον ότι στο εξωτερικό ιατρείο εκτός από την προεγχειρητική γίνεται και η μετεγχειρητική παρακολούθηση και η πρόληψη του ασθενούς αγωγής στοματικής υγείας.

2. ΚΛΙΝΙΚΗ

Η δεύτερη συνιστώσα μίας Ειδικής Μονάδας είναι η

κλινική της. Σ' αυτήν νοσηλεύεται ο ΑμΕΑ ασθενής συνήθως από την προηγούμενη έως την επόμενη του χειρουργείου ημέρα, οπότε και εξέρχεται.

Η κλινική της Μονάδας θα πρέπει να διαθέτει σε μόνιμη βάση αποκλειστικά δικές της κλίνες, ώστε να είναι διαθέσιμες ανά πάσα στιγμή, καθότι εκτός από τα προγραμματισμένα χειρουργεία υπάρχουν και τα επείγοντα. Οι κλίνες αυτές θα πρέπει να ευρίσκονται σε ξεχωριστούς από τις άλλες κλινικές του Νοσοκομείου θαλάμους, ώστε να μπορεί και ο ΑμΕΑ ασθενής να ηρεμεί και συγχρόνως να μην ενοχλεί και τους ασθενείς άλλων κλινικών. Ως γνωστόν τα ΑμΕΑ όταν προσέρχονται για να χειρουργηθούν είναι συνήθως ανήσυχα και επιθετικά και χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή και συμπαράσταση από τους οικείους ή τους συνοδούς τους.

Η διήμερη νοσηλεία είναι αναγκαία ιδιαίτερα όταν πρόκειται για περιπτώσεις ΑμΕΑ με βαριές αναπηρίες, με προβλήματα υγείας ή που έρχονται από απομεμακρυσμένες περιοχές ή που προέρχονται από περιβάλλον που δεν συνεργάζεται. Διευκολύνει στο να επισκεφθούν τα ΑμΕΑ την προηγούμενη του χειρουργείου ημέρα οι θεράποντες ιατροί (οδοντίατρος – αναισθησιολόγος), να δώσουν τις απαραίτητες οδηγίες για τα φάρμακα και τη νηστεία των ασθενών, να διαπιστώσουν ότι δεν υπάρχει κάποιο κώλυμα της τελευταίας στιγμής (π.χ. μία λοίμωξη του αναπνευστικού) και να τονώσουν ψυχολογικά τους ασθενείς.

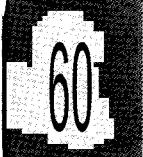
Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις ΑμΕΑ που δεν έχουν οργανικά προβλήματα, που η επέμβαση στο σώμα τους δεν χρειάζεται μακρόχρονη νάρκωση (πέραν των 45 λεπτών περίπου), το είδος δε των εργασιών είναι τέτοιο που μπορούν να εισέλθουν, να χειρουργηθούν και να εξέλθουν από τη Μονάδα την ίδια ημέρα, διασφαλίζοντας όμως α) το καλύτερο οδοντοθεραπευτικό αποτέλεσμα και β) την υγεία των ασθενών, πάντα σε συνεργασία με τους αναισθησιολόγους (μίας ημέρας νοσηλεία).

Σε όλες τις περιπτώσεις ο ασθενής μετά τη χειρουργική επέμβαση θα επιστρέψει στο θάλαμό του ο οποίος ευρίσκεται πλησίον του χειρουργείου και αυτό για την ασφάλειά του, γεγονός που υπογραμμίζει πόσο αναγκαίο είναι η Μονάδα να διαθέτει ανεξάρτητους, ήσυχους και ασφαλείς θαλάμους κοντά στο χειρουργείο.

3. ΧΕΙΡΟΥΡΓΕΙΟ

Η τρίτη συνιστώσα μίας Ειδικής Μονάδας είναι το χειρουργείο της.

Αυτό πρέπει να είναι σύγχρονο και πλήρως εξοπλισμένο με όλα τα απαραίτητα μηχανήματα, εργαλεία, υλικά,



αλλά και με το εξειδικευμένο προσωπικό.

Η χορήγηση γενικής αναισθησίας επιβάλλει να τηρούνται αυστηρά όλοι οι κανόνες, προφυλάξεις και τα πρωτόκολλα που διέπουν και όλες τις άλλες με γενική αναισθησία εκτελούμενες σ' ένα νοσοκομείο ιατρικές επεμβάσεις. Ένας λόγος μάλιστα παραπάνω αφού πρόκειται και για άτομα με πολλαπλές αναπηρίες.

Εκτός από το οδοντιατρικό προσωπικό, εξειδικευμένο και έμπειρο σ' αυτά τα άτομα πρέπει να είναι και το αναισθησιολογικό προσωπικό διότι παρουσιάζουν διάφορες δυσκολίες, όπως οργανικές βλάβες και σκελετικές ανωμαλίες, λήψη πολλών φαρμάκων, δύσκολη ανάνηψη κλπ.

Στο χειρουργείο όλα πρέπει να είναι άφογα οργανωμένα, ταξινομημένα και συντονισμένα, ώστε να μη χάνεται χρόνος και ο ασθενής λαμβάνει άνευ λόγου επιπλέον αναισθησία.

Επίσης, οι οδοντοθεραπευτικές πράξεις και επιλογές που θα γίνουν πρέπει να είναι ποιοτικές και σίγουρες, ώστε και να διατηρηθούν επί μακρόν στο στόμα του ασθενούς και να μην υπάρξει ανάγκη άμεσης επανεισαγωγής του στο χειρουργείο.

Ο επεμβαίνων οδοντίατρος πρέπει λοιπόν να είναι έμπειρος στην οδοντοθεραπεία με Γενική Αναισθησία, γρήγορος αλλά όχι βιαστικός, οργανωτικός και η προσπάθειά του να στριζεται από την έμπειρη βοήθεια δύο ακόμη οδοντιάτρων (α' και β' βοηθού) που θα γνωρίζουν ανά πάσα στιγμή τις υπάρχουσες ανάγκες (οδοντιατρική & χειρώνα).

Από πλευράς οδοντιατρικής υποδομής, στο χειρουργείο θα πρέπει να υπάρχουν μόνιμα εγκατεστημένα δύο τροχήλατα Units, πλήρως εξοπλισμένα με διπλές χειρολαβές το καθένα και όλες τις μικροσυσκευές που έχει και το εξωτερικό ιατρείο. Σημειωτέον, ότι στο χειρουργείο όλα απαιτούνται να υπάρχουν διπλά σε αριθμό, ώστε να υπάρχει πρόβλεψη για περίπτωση βλάβης. Τα εργαλεία διατηρούνται συσκευασμένα σε πλήρεις σειρές θεραπευτικών και χειρουργικών εργαλείων και αποστειρωμένα σε ξεχωριστούς δίσκους για τον καθένα ασθενή. Τα υλικά όπως και τα εργαλεία είναι εκ των προτέρων ελεγμένα ότι υπάρχουν όλα και προτοποθετημένα το καθένα στη θέση του, ώστε να μη χάνεται χρόνος.

Επίσης το κάθε άτομο έχει το ρόλο και τη θέση του στο χειρουργείο, αλλά και σε όλη τη διαδικασία από τη στιγμή που θα έλθει ο ασθενής από το θάλαμο, τη προνάρκωση αν χρειαστεί, τη χειρουργική επέμβαση και την ανάνηψή του.

Συμπερασματικά, όλα τα ανωτέρω υπογραμμίζουν τη

μελέτη που πρέπει να προϋπάρχει, την οργάνωση και την μόνιμη υποδομή μίας Ειδικής Μονάδας Οδοντοθεραπείας ΑμΕΑ με γενική αναισθησία. Όχι μόνο δεν αποτελούν πολυτέλεια, αλλά είναι προϋπόθεση και απόλυτη ανάγκη να υπάρχουν. Και μόνο η λειτουργία κατ' αυτόν τον τρόπο Ειδικών Μονάδων διασφαλίζουν μία ασφαλή και αποτελεσματική οδοντοθεραπεία για τα ΑμΕΑ. Οι Ειδικές Μονάδες θα είναι υπεύθυνες για τα άτομα αυτά όχι μόνο στον τομέα της οδοντοθεραπείας τους, αλλά και της πρόληψης και της τακτικής επανεξέτασής τους.

Πιστεύουμε ότι είναι ανάγκη να δημιουργηθούν Ειδικές Μονάδες σε ικανό αριθμό, χωροταξικά και γεωγραφικά σωστά κατανεμημένες ανά την Ελλάδα, ώστε να εξυπηρετήσουν τον σημαντικό αριθμό των ΑμΕΑ που χρειάζονται την εξειδικευμένη αυτή αντιμετώπιση.

Τέλος, οι νοσοκομειακοί οδοντίατροι που θα στελεχώσουν αυτές τις Ειδικές Μονάδες θα πρέπει να διαθέτουν τις εξειδικευμένες γνώσεις και την εμπειρία που χρειάζεται και που μπορούν να τους παρασχεθούν και μέσα από πρόγραμμα επίσημης εκπαίδευσής τους στις ήδη λειτουργούσες μονάδες, α) την Ειδική Μονάδα Παιδών και Εφήβων του Γ.Ν. Παιδών Πεντέλης με Διευθυντή τον κ. Μάριο Γεωργιάδη και β) την Ειδική Μονάδα Ενηλίκων του Γ.Ν. Ασκληπιείου Βούλας, με Διευθύντρια την κ. Μαριάνθη Ε. Μεσοήνη.

Έτσι μόνο τα ΑμΕΑ θα μπορέσουν να έχουν μία ποιοτική περίθαλψη και ένα ικανοποιητικό επίπεδο στοματικής υγείας που το έχουν ανάγκη, το δικαιούνται, αλλά και τους το οφέλουμε.

ABSTRACT

Organization and function of a Special Unit for the dental treatment of special-needs patients under general anesthesia.

M. Messini, J. Fandridis, M. Polymenakou, A. Dimitriou, E. A. Bouras, M. Georgiadis, S. Kostaki

Hospitalization and the use of general anesthesia are sometimes required to meet safely and effectively the oral health needs of special patients, who are unable to cooperate.

This article discusses the organization and substructure needed to a hospital Special Dental Unit in order to deal effectively with the oral health of these patients.

The three parts that such a Unit consists of i.e. outpatients department, its in-patient clinic and its surgery should be fully equipped with all facilities, equipment and instruments odem dentistry can provide.

Also these constituents should operate as a functional unity and in an organized manner to secure a high quality oral treatment without delays.

Finally the team members (doctors, nurses etc) must not only be qualified and experienced in their particular duties, but also embodied the awareness, sensitivity and patience that is vital in successfully treating these individuals.

Key words: Special-needs persons, dental treatment, general anesthesia, Special Unit organization.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Tesini D.A., Fenton S. J. Oral health needs of persons with physical or mental disabilities. *Dental Clin North Am.* 38 : 483-498, 1994.
2. Pohl Y., Filippi A., Geiger G., Kirschner H., Boll M. Dental treatment of handicapped patients using endotracheal anesthesia. *Anesth Prog.* 43 : 20-23, 1996.
3. Ουλής Κ., Τσακίρη Ι., Νούτσιος Γ., Μπερδούσης Η., Λυγιδάκης Ν. Οδοντιατρική αποκατάσταση παιδιών με γενική αναισθησία. *Παιδοδοντία* 13 : 159-175, 1999.
4. Haywood P.T., Karalliedde, L.D. General anesthesia for disabled patient, in dental practice. *Anesth Prog* 45 : 134-138, 1999.
5. Bohaty B., Spencer P. Trends in dental treatment rendered under general anesthesia, 1978 to 1990. *J Clin Ped Dent.* 16 : 222-224, 1992.
6. Nunn J. H., Daridson G., Gordon P. H., Storrs J. A retrospective review of a service to provide comprehensive dental care under general anesthesia. *Special Care Dent.* 15 : 97-101, 1995.
7. Ananthanarayan C., Sigal M., Godlewski W. General anesthesia for the provision of dental treatment to adults with developmental disability. *Anesth Prog.* 45 : 12-17, 1998.
8. Μεσσήνη Ε. Μ., Γεωργιάδης Μ., Ρίζου Α., Σκούρτη Ε. Τα χαρακτηριστικά και η οδοντιατρική φροντίδα του ασθενή που θεραπεύεται με Γενική Αναισθησία (Κλινική μελέτη). 24ο Πανελλήνιο Παιδοδοντικό Συνέδριο, Αθήνα, 16-18/6/1994.
9. Γεωργιάδης Μ., Μεσσήνη Ε. Μ., Δαγδελένη Μ., Ολική οδοντιατρική αποκατάσταση με Γενική Αναισθησία. 20ο Πανελλήνιο Παιδοχειρουργικό Συνέδριο, Αθήνα, 1995.

